

Maria Gołda-Sobczak

Zakład Kultury Zachodnioeuropejskiej Instytutu Kultury Europejskiej
Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ZBIOROWE ZARZĄDZANIE PRAWAMI AUTORSKIMI W ŚWIETLE NAJNOWSZYCH DYREKTYW UNIJNYCH. ZAGROŻENIA DLA KULTURY I PRAW MAJĄTKOWYCH TWÓRCÓW

Key words: Directive on collective management of copyright and related rights, copyright collecting agencies, multi-territory licenses, culture, online use of musical works, an internal market

COLLECTIVE MANAGEMENT OF COPYRIGHT IN THE VIEW OF RECENT EU DIRECTIVES. THREATS TO THE CULTURE AND AUTHORS' PROPERTY RIGHTS

Abstract

Copyright collecting agencies were established to protect the property rights of authors that were threatened as a result of the development of reprographic techniques. They are subjects of special status. Responsibilities of such copyright collecting agencies were defined in the directive 2001/29/EC of the European Parliament and of the Council of 22 May 2001 on the harmonization of certain aspects of copyright and related rights in the information society. This directive, however, proved not to correspond to the current requirements of the fast-growing market and the new technical possibilities. Consequently, another directive was adopted by European Parliament and by the Council, directive 2014/26/EU, which content became the subject of discussion in this paper. Issues related to the representation of entities eligible for copyright and related rights, issues related to membership in the copyright collecting agencies the structure of such agencies, issues related to the management of revenues, as well as issues related to the transparency of the activities of these agencies, reporting and multi-territorial licensing on the rights of online use of musical works were subjects of regulations of this directive. The content of the directive is to be implemented into Polish law by the 10th of April 2016. However, it seems to carry significant risk for the development of Polish culture.

Uwagi wprowadzające

Rozpowszechnianie treści chronionych prawem autorskim i prawami pokrewnymi, w tym: książek, produkcji audiowizualnych, nagrań muzycznych, wymaga uzyskania licencji obejmujących te prawa od różnych podmiotów praw autorskich i praw pokrewnych, takich jak: twórcy, artyści, wykonawcy, producenci i wydawcy. Z tego faktu znacząca część społeczeństwa, w tym także organizatorzy kultury, nie do końca sobie zdaje sprawę, błędnie przekonani, że każdy utwór, w szczególności zaś ten, który został zamieszczony w Internecie może być swobodnie wykorzystywany bez konieczności wnoszenia jakichkolwiek opłat na czyjąkolwiek rzecz¹. Kwestię tę w zakresie prawa wewnętrznego reguluje Ustawa z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych (dalej p.a.p.p.)². Zagadnienie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi jest niezwykle szczegółowo regulowane prawem unijnym. Przybliżeniu treści wspomnianych rozwiązań poświęcone są niniejsze rozważania.

W myśl art. 104 ust. 1 p.a.p.p. organizacjami zbiorowego zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi są stowarzyszenia zrzeszające twórców, artystów, wykonawców, producentów lub organizacje radiowe i telewizyjne, których statutowym zadaniem jest zbiorowe zarządzanie powierzonymi im prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz ich ochrona i wykonywanie uprawnień wynikających z ustawy³. W art. 105 ust. 1 p.a.p.p. stworzono domniemanie, że organizacja

---

¹ Korzystanie z utworu w Internecie wymaga kopii przejściowych, bez których dostęp do dzieła byłby niemożliwy. W literaturze nie ulega wątpliwości, że wgranie utworu do pamięci trwałej komputera stanowi postać zwielokrotnienia (*uploading*), na które musi zostać udzielone zezwolenie. W prawie europejskim uważa się, że prawem wyłącznym powinno być objęte zarówno zwielokrotnienie trwałe, jak i czasowe, a zatem krótkotrwałe wprowadzenie do pamięci roboczej komputera i przeglądanie na ekranie stanowi działanie wymagające zgody uprawnionego. Użytkownik jest tylko wtedy zwolniony od uzyskiwania takiej zgody, jeśli dysponent serwera albo podmiot wprowadzający utwór do Internetu uzyskał zezwolenie od uprawnionego lub też ustawodawca uznał takie działania za objęte dozwolonym użytkowaniem. Zob. E. Traple, [w:] J. Barta, R. Markiewicz (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, wyd. 5, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011, s. 335; J. Barta, R. Markiewicz, *Internet a prawo*, Universitas, Kraków 1998, s. 136.

² Dz.U. 2006, Nr 90, poz. 631.

³ W wyroku z dnia 30 stycznia 2014 roku Naczelny Sąd Administracyjny wskazał, iż „organizacje zbiorowego zarządzania powstały, aby pomóc twórcom w ochronie ich praw. Reprezentują one jedynie interesy indywidualne i nie występują w imieniu Państwa. Nie można zatem uznać, że taka organizacja wykonuje «zadania publiczne»”. Dalej sąd wskazał, iż „Organizacja zbiorowego zarządzania wykonuje natomiast zadania w imieniu wielu indywidualnych osób na gruncie prawa prywatnego”. Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 30 stycznia 2014 roku, sygn. akt I OSK 1981/13. W Dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/26/UE z dnia 26 lutego 2014 roku w sprawie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych do korzystania online na rynku wewnętrznym na potrzeby tej dyrektywy zawarto definicję pojęcia „organizacja zbiorowego zarządzania”. Zgodnie z art. 3 lit. a dyrektywy organizacja zbiorowego zarządzania „oznacza każdą organizację upoważnioną z mocy prawa lub w drodze powiadzenia, licencji lub innego umownego do

zbiorowego zarządzania „jest uprawniona do zarządzania i ochrony w odniesieniu do pól eksploatacji objętych zbiorowym zarządzaniem oraz że ma legitymację procesową w tym zakresie”⁴. Zasadnicze funkcje organizacji zbiorowego zarządzania prawami autorskimi wynikają z treści art. 20, art. 20, art. 21 p.a.p.p. i związane są z pobieraniem opłat od producentów i importerów magnetofonów, magnetowidów i innych podobnych urządzeń, kserokopiarek, skanerów i innych podobnych urządzeń reprograficznych, umożliwiającymi pozyskiwanie kopii całości lub części egzemplarzy opublikowanego utworu, czystych nośników służących do utrwalania w zakresie własnego użytku osobistego utworów lub przedmiotów praw pokrewnych przy użyciu wspomnianych wyżej urządzeń, wreszcie od posiadaczy urządzeń reprograficznych, którzy prowadzą działalność gospodarczą w zakresie zwielokrotniania utworów dla własnego użytku osobistego osób trzecich⁵.

Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 roku w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i praw pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym

W zakresie prawa Unii Europejskiej kwestii ochrony praw majątkowych praw autorskich twórców i artystów wykonawców, których prawa zostały zagrożone w związku z rozwojem Internetu, dotyczyła dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 roku w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i praw pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym⁶. W jej treści zwrócono uwagę (pkt 17), iż konieczne jest, zwłaszcza w świetle wyma-

---

zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi w imieniu więcej niż jednego podmiotu uprawnionego, dla zbiorowej korzyści tych podmiotów uprawnionych, a zarządzanie tymi prawami stanowi jej jedyny lub główny przedmiot działalności, i która spełnia jedno lub następujące kryteria (i) należy do jej członków lub jest przez nich kontrolowana; (iii) jest organizacją nienastawioną na zysk”.

⁴ Pojęcie pól eksploatacyjnych sformułowane zostało w treści art. 50 p.a.p.p., w którym stwierdzono, że odrębne pola eksploatacji stanowią w szczególności: 1) w zakresie utrwalania i zwielokrotniania utworu – wytwarzanie określoną techniką egzemplarzy utworu, w tym techniką drukarską, reprograficzną, zapisu magnetycznego oraz techniką cyfrową; 2) w zakresie obrotu oryginałem albo egzemplarzami, na których utwór utrwalono – wprowadzanie do obrotu, użyczenie lub najem oryginału albo egzemplarzy; 3) w zakresie rozpowszechniania utworu w sposób inny niż określony w pkt 2 – publiczne wykonanie, wystawienie, wyświetlenie, odtworzenie oraz nadawanie i reemitowanie, a także publiczne udostępnianie utworu w taki sposób, aby każdy mógł mieć do niego dostęp w miejscu i w czasie przez siebie wybranym.

⁵ Szczegółowe kwestie dotyczące pobierania opłat zostały uregulowane w: rozporządzeniu Ministra Kultury z 2 kwietnia 2003 roku w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów (Dz.U. 2003, Nr 105, poz. 991 ze zm.) oraz rozporządzeniu Ministra Kultury z 27 czerwca 2003 roku w sprawie opłat uiszczanych przez posiadaczy urządzeń reprograficznych (Dz.U. 2003, Nr 132, poz. 1232).

⁶ Dz. Urz. UE L 2001, Nr 167, str. 10 ze zm.

gań wynikających ze środowiska cyfrowego, zapewnienie, że organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi osiągną wyższy poziom racjonalizacji i przejrzystości w odniesieniu do zgodności z zasadami konkurencji. Podniesiono także, że w celu właściwego wsparcia dla upowszechnienia kultury nie można zrezygnować ze ścisłej ochrony praw autorskich i tolerować nielegalnych form dystrybucji sfałszowanych lub pirackich utworów.

Upływ czasu i rozwój techniki reprograficznej spowodowały konieczność wydania nowego aktu dotyczącego problematyki zarządzania prawami autorskimi przez organizacje zbiorowego zarządzania. Stała się nim dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/26/UE w sprawie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych online na rynku wewnętrznym⁷. Wspomniana dyrektywa została wydana po zasięgnięciu opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego⁸. Z wnioskiem o wydanie takiej opinii zgodnie z art. 50 i 304 Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej (dalej TFUE)⁹ wystąpiła Rada w dniu 10 września 2012 roku, a Parlament Europejski dzień później, 11 września 2012 roku.

W przedłożonej sprawie projekt opinii w dniu 4 grudnia 2012 roku przedstawiła Sekcja Jednolitego Rynku Produkcji i Konsumpcji, której powierzono przygotowanie prac Komitetu w tej sprawie. Na 485. sesji plenarnej Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w dniu 12 grudnia 2012 roku Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny 116 głosami przy jednym głosie wstrzymującym się sformułował opinię, w której poparł generalnie wniosek Komisji dotyczący dyrektywy w sprawie administrowania przez organizacje zbiorowego zarządzania prawami cyfrowymi i w sprawie udzielania licencji wieloterytorialnych w odniesieniu do utworów muzycznych na jednolitym rynku, dochodząc do przekonania, że treść dyrektywy umożliwi zdobycie wiedzy o transgranicznym sposobie zarządzania prawami, który mógłby następnie zostać wykorzystany jako wzór lub przynajmniej inspiracja przy sprzedaży wszelkich treści multimedialnych oraz książek. Podkreślono przy tym, że twórcy znajdują się w bardzo trudnej sytuacji, „gdyż ich sukces jest zawodny, a ich dochód – nieregularny”. Dodano, że organizacje zbiorowego zarządzania opierają się na zasadzie solidarności, wspierają twórców w trudnej sytuacji i pomagają w promowaniu nowych talentów, podkreślając, że przyczyniają się znacznie do rozwoju europejskiej sceny i gospodarki kulturalnej. We wnioskach wskazano, że nieliczne dyrektywy w sprawie praw autorskich i powiązanych z tą

⁷ Dz. Urz. UE L 2014, Nr 84, str. 72.

⁸ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych online na rynku wewnętrznym na potrzeby ich wykorzystania na internetowym polu eksploatacji na rynku wewnętrznym (Dz. Urz. UE C 2013, Nr 44, str. 104).

⁹ Dz.U. 2004, Nr 90, poz. 864/2 ze zm.

problematyką aktów odnoszą się do zbiorowego zarządzania prawami, a w żadnym nie ustala się ram organizacji zbiorowego zarządzania, wskazując przy tym, że o ile bezwzględnie obowiązujące standardy w zakresie zarządzania takimi organizacjami i przejrzystości zostały już ustanowione, o tyle dopracowują je orzeczenia Trybunału Sprawiedliwości i decyzje Komisji. Skonstatowano także, że w tym obszarze prawo w poszczególnych państwach członkowskich różni się oraz że różne są zasady dotyczące organizacji zarządzania, a przede wszystkim istnieją rozbieżności w stosowaniu oraz w przejrzystości i warunkach dotyczących kontroli nad wykorzystaniem zgromadzonych środków, a także podziałem tych środków między podmioty praw. W opinii zauważono, że powierzając dobrowolnie zarządzanie swoimi prawami organizacji zbiorowego zarządzania, podmioty praw autorskich powinny zachować możliwość kontroli nad wykorzystaniem tych praw i możliwość sprawdzenia, czy zarządzanie finansami jest przejrzyste i sprawiedliwe. Wyrażono jednak obawę, czy istniejące organizacje zbiorowego zarządzania prawami autorskimi działające na terytorium wspólnotowym mają wystarczającą zdolność techniczną do zapewnienia bezproblemowego zarządzania licencjami wieloterytorialnymi. Zaproponowano wprowadzenie europejskiego „paszportu”, który ułatwiałby konsolidację repertuaru, a następnie udzielania licencji. Zdaniem Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „zapewniłoby to określenie wspólnych zasad, stanowiąc źródło konkurencyjnej presji na organizacje zbiorowego zarządzania, skłaniając je do opracowania bardziej wydajnych praktyk licencyjnych”. Formułując uwagi szczegółowe, w opinii stwierdzono, że prawo autorskie i prawa pokrewne mają wspierać twórczość artystyczną poprzez zapewnienie sprawiedliwego i proporcjonalnego wynagrodzenia podmiotom tych praw i ich spadkobiercom przez okres wynoszący od 50 do 95 lat, w zależności od chronionych praw i ustawodawstw państw członkowskich WIPO. Wynagrodzenie to powinno zapewniać bezpieczeństwo materialne wystarczające do tego, by umożliwić twórcom dalszą pracę. W praktyce zarówno w sektorze muzycznym, jak i w pozostałych sektorach bardzo nieliczni twórcy mogą utrzymywać się z praw, przede wszystkim z powodu nieprzejrzystego, ich zdaniem, działania organizacji zbiorowego zarządzania oraz z powodu kontrolowania produkcji i dystrybucji przez transnarodowe oligopole¹⁰.

¹⁰ Komitet Ekonomiczno-Społeczny w treści dyrektywy skonstatował, że zasadnicza część kwot należnych od użytkowników licencji jest pobierana przez krajowe bądź międzynarodowe organizacje zarządzania prawami, które dokonują redystrybucji tych kwot wśród należących do tych organizacji twórców. Podkreślono przy tym, że część przypadająca rzeczywiście w udziale podmiotom praw autorskich jest niestety niewielka (we Francji mieści się zazwyczaj w przedziale od 9 do 10% dochodów sektora muzycznego zarówno w przypadku sprzedaży CD, jak i dystrybucji w Internecie, mimo że koszty dystrybucji w Internecie są o wiele niższe). Podkreślono też, że producenci często przerzucają na twórców koszty reklamy, a także inne koszty, które dodatkowo zmniejszają wysokość wynagrodzenia twórców. Zauważono jednak, że wniosek dotyczący dyrektywy zaspakaja potrzeby w zakresie harmonizacji na rynku wewnętrznym, spełnia wymogi dotyczące przejrzystości, sprawiedliwości i kontroli nad zarządzaniem formułowane przez podmioty praw autorskich oraz wymogi dotyczące sprawiedliwego wynagradzania członków organizacji zbiorowego zarządzania. Wywiedziono,

W opinii zaznaczono także, że artyści, wykonawcy powinni mieć większą kontrolę nad promocją ich utworów w Internecie i nad dochodami z rozpowszechniania tych utworów. Wskazano, że powinni mieć możliwość bezpośredniej dystrybucji niektórych utworów – bezpłatnie lub za niewielką opłatą w celu ich promowania. Wywiedziono, że dzięki internetowi pojawiły się nowe źródła finansowania pracy twórców, jak i możliwość zaapelowania do słuchaczy o sfinansowanie przyszłych produkcji. Dyrektywa przy tym powinna zapewnić twórcom większe możliwości kontroli w tym zakresie. Na koniec stwierdzono, że w odniesieniu do licencji wieloterytorialnych zachodzi ryzyko wystąpienia przypadku koncentracji rynku, co mogłoby wywołać zakłócenia konkurencji ze szkodą dla mniejszych uczestników rynku, na przykład pochodzących z państw o niewielkiej liczbie ludności bądź reprezentujących niektóre mniejszości narodowe, których wkład w kulturę Europy może wymagać przedsięwzięcia szczegółowych środków wsparcia w celu zapewnienia ich udziału w europejskim rynku licencji. Za konieczne uznano także ustanowienie wymogów wobec organizacji zbiorowego zarządzania, podnosząc, że spoczywający na organizacji zbiorowego zarządzania wymóg kontrolowania wykorzystania praw przez dostawców, którym ta organizacja udzieliła licencji wieloterytorialnych, zobowiązuje ją do zaoferowania zgłaszania drogą elektroniczną faktycznego wykorzystania praw, przy czym oferowany sposób zgłaszania musi uwzględniać dobrowolne standardy i obowiązujące praktyki¹¹.

Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/26/WE z dnia 26 lutego 2014 roku

W treści dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/26/WE z dnia 26 lutego 2014 roku w sprawie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych do korzystania online na rynku wewnętrznym, jako jej podstawę prawną wskazano art. 50 ust. 1 TFUE, art. 53 ust. 1 TFUE oraz art. 62 TFUE. W treści dokumentu odwołano się do art. 167 TFUE, wskazując, że wymaga on, aby Unia uwzględniała w swoim działaniu różnorodność kulturową oraz przyczyniała się do „rozkwitnięcia kultur państw członkowskich, w poszanowaniu ich różnorodności narodowej i regionalnej, równocześnie podkreślając znaczenie wspólnego dziedzictwa kulturowego”. Treść tego sformułowania, zawarte-

---

że wielu członków organizacji zbiorowego zarządzania ma poczucie, że nigdy niczego nie otrzymuje, a niewielka grupa przywłaszcza sobie „lwią część” należnych dochodów. Zob. http://senat.fr/lc/lc30_mono.html – analiza porównawcza dotycząca organizacji zbiorowego zarządzania w Europie.

¹¹ Podniesiono w opinii, że Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny aprobuje możliwość odwołania przyjęcia zgłoszeń dokonywanych z użyciem zamkniętego formatu, jeżeli dana organizacja dopuściła do dokonywania zgłoszeń z użyciem uznanego standardu elektronicznej wymiany danych.

go w pkt 3 wspomnianej dyrektywy, stanowi interesującą wykładnię tekstu art. 167 TFUE (dawny art. 151 Traktatu Ustanawiającego Wspólnotę Europejską, TWE). Stwierdzenie to jest w gruncie rzeczy powtórzeniem treści art. 167 ust. 1 TFUE. Pominięto jednak zupełnie w dyrektywie, odwołując się do art. 167 TFUE, myśli zawarte w ust. 2 tego przepisu, mimo że w jego treści mowa o zachowaniu i ochronie dziedzictwa kulturowego o znaczeniu europejskim, niehandlowej wymianie kulturalnej oraz o twórczości artystycznej i literackiej. Wywiedziono, że organizacje zbiorowego zarządzania pełnią i powinny nadal pełnić ważną rolę w propagowaniu różnorodności ekspresji kulturalnej zarówno poprzez umożliwienie wejścia na rynek najmniejszym i mniej popularnym repertuariom, jak i świadczenie usług o charakterze socjalnym, kulturalnym, edukacyjnym swoim podmiotom uprawnionym oraz odbiorcom. W treści dyrektywy zdefiniowano wreszcie pojęcie organizacji zbiorowego zarządzania, stwierdzając, że jest nią „każda organizacja upoważniona z mocy prawa lub w drodze powierzenia, licencji lub innego uzgodnienia umownego do zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi w imieniu więcej niż jednego podmiotu uprawnionego¹², dla zbiorowej korzyści tych podmiotów uprawnionych, a zarządzanie tymi prawami stanowi jej jedyny lub główny przedmiot działalności, i która spełnia jedno lub oba następujące kryteria: należy do jej członków lub jest przez nich kontrolowana; jest organizacją nienastawioną na zysk” (art. 3 pkt a dyrektywy).

Zdefiniowano w dyrektywie pojęcie „niezależnego podmiotu zarządzającego”, wskazując, że jest nim każda organizacja upoważniona z mocy prawa lub w drodze powierzenia, licencji lub innego uzgodnienia umownego do zarządzania prawami autorskimi lub prawami pokrewnymi w imieniu więcej niż jednego podmiotu uprawnionego, dla zbiorowej korzyści tych podmiotów uprawnionych, a zarządzanie tymi prawami stanowi jej jedyny lub główny przedmiot działalności, i która: nie należy do podmiotów uprawnionych ani nie podlega ich kontroli bezpośrednio lub pośrednio, w całości lub części; oraz jest organizacją nastawioną na zysk (art. 3 pkt b dyrektywy).

W uwagach wstępnych zawartych w dyrektywie podkreślono, że na potrzebę usprawnienia funkcjonowania organizacji zbiorowego zarządzania zwrócono uwagę już w zaleceniu Komisji z dnia 18 października 2005 roku w sprawie transgranicznego zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi w odniesieniu do legalnych usług muzycznych online¹³. Skonstatowano, że ogólne zalecenie określa szereg zasad odnoszących się do funkcjonowania organizacji zbiorowego zarządzania, takich jak: swoboda wyboru przez podmioty uprawnione organizacji

¹² Pod pojęciem „podmiot uprawniony” dyrektywa chce rozumieć „każdą osobę lub podmiot inny niż organizacja zbiorowego zarządzania, któremu przysługują prawa autorskie lub prawa pokrewne bądź który jest uprawniony – na podstawie umowy o eksploatacji praw lub z mocy prawa – do części przychodu z praw”. Zob. art. 3 pkt c dyrektywy.

¹³ Dz. Urz. UE L 2005, Nr 276, str. 54, data zalecenia została zmieniona przez sprostowanie z dnia 27 października 2005 roku, Dz. Urz. UE L 2005, Nr 284, str. 10.

zbiorowego zarządzania; równe traktowanie poszczególnych kategorii podmiotów uprawnionych oraz sprawiedliwy podział należności licencyjnych. W dyrektywie przypomniano, że we wspomnianym zaleceniu wezwano organizację zbiorowego zarządzania do udostępniania użytkownikom wystarczająco dokładnych informacji na temat stawek wynagrodzeń i repertuaru przed podjęciem negocjacji między nimi. Zawarto w nim również wskazania dotyczące odpowiedzialności, reprezentacji podmiotów uprawnionych w organach decyzyjnych organizacji zbiorowego zarządzania oraz rozstrzyganych sporów. Podkreślono jednak, że do treści zalecenia stosowano się po jego wejściu w życie w zróżnicowanym stopniu¹⁴.

W treści dyrektywy wskazano, że winna ona spełniać trzy konkretne cele. Po pierwsze, ma ona chronić interesy członków organizacji zbiorowego zarządzania podmiotów uprawnionych oraz osób trzecich, co wymaga jednak koordynacji przepisów państw członkowskich dotyczących zarządzania prawami autorskimi oraz mechanizmów udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych dla wykorzystania online w celu zapewnienia równoważnych gwarancji w całej Unii. Po drugie, celem jej jest zapewnienie koordynacji krajowych przepisów dotyczących warunków podejmowania działalności w zakresie zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi przez organizacje zbiorowego zarządzania oraz określenie ram nadzoru nad tymi organizacjami. Jako ostatni cel dyrektywy wskazano ustanowienie wymogów mających zastosowanie w odniesieniu do organizacji zbiorowego zarządzania. Celem tych wymogów jest – jak wskazano w dyrektywie – zapewnienie wysokiego poziomu zarządzania finansowego, przejrzystości i sprawozdawczości. Podkreślono w dyrektywie, że przyjęte cele, a w szczególności ostatni z nich, nie powinny uniemożliwiać państwom członkowskim utrzymywania lub wprowadzania, w odniesieniu do organizacji zbiorowego zarządzania mających siedzibę na ich terytorium, bardziej rygorystycznych norm niż określone w treści dyrektywy, pod warunkiem że będą one zgodne z prawem Unii. Zauważono także, że dyrektywa nie narusza ustaleń dotyczących zarządzania prawami w państwach członkowskich, takich jak: samodzielne zarządzanie; rozszerzony skutek umowy między reprezentacyjną organizacją zbiorowego zarządzania a użytkownikiem; możliwość rozszerzenia zbiorowych licencji oraz obowiązku zbiorowego zarządzania; prawne domniemanie reprezentacji i przeniesienie praw na rzecz organizacji zbiorowego zarządzania. Wskazano, że dyrektywa nie narusza także możliwości określenia przez państwa członkowskie na mocy przepisów

¹⁴ W dyrektywie skonstatowano, że istnieją znaczące różnice w krajowych przepisach regulujących funkcjonowanie organizacji zbiorowego zarządzania, zwłaszcza w odniesieniu do ich przejrzystości i odpowiedzialności wobec swoich członków i podmiotów uprawnionych. Doprowadziło to w wielu przypadkach do trudności, w szczególności dla zagranicznych podmiotów uprawnionych, gdy starały się wykonywać przysługujące im prawa, oraz do nieefektywnego zarządzania finansowego pobranymi przychodami. Problemy związane z funkcjonowaniem organizacji zbiorowego zarządzania prowadzą do niewydolności w eksploatacji praw autorskich i praw pokrewnych na rynku wewnętrznym, ze szkodą dla członków organizacji zbiorowego zarządzania, podmiotów uprawnionych i użytkowników.

ustawowych, wykonawczych lub innego szczególnego mechanizmu służącego temu celowi, uczciwej kompensaty na rzecz podmiotów uprawnionych z tytułu wyjątków lub ograniczeń w odniesieniu do prawa do zwielokrotniania przewidzianych w dyrektywie Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/29/WE oraz wynagradzania podmiotów uprawnionych z tytułu odstępstw od wyłącznego prawa publicznego do użyczenia przewidzianych w dyrektywie 2006/115/WE Parlamentu Europejskiego i Rady¹⁵ mających zastosowanie na ich terytorium, a także określenia warunków mających zastosowanie do ich pobierania.

W dyrektywie wskazano, że nie wymaga ona od organizacji zbiorowego zarządzania przyjęcia określonej formy prawnej, wywodząc, że w praktyce organizacje te działają w różnych formach prawnych, takich jak: stowarzyszenia, spółdzielnie czy spółki z ograniczoną odpowiedzialnością kontrolowane przez podmioty praw autorskich i praw pokrewnych lub takie, które do tych podmiotów należą bądź działają za pośrednictwem podmiotów reprezentujących takie podmioty uprawnione. Podkreślono, że przepisy dyrektywy mają także zastosowanie do organizacji zbiorowego zarządzania, które działają jako fundacje. Jednocześnie zauważono, że podmioty, które reprezentują podmioty uprawnione i które są członkami organizacji zbiorowego zarządzania, mogą same być organizacjami zbiorowego zarządzania, stowarzyszeniami podmiotów uprawnionych, związkami lub innymi organizacjami. Podmioty uprawnione powinny mieć przy tym swobodę powierzenia zarządzania przysługującymi im prawami niezależnym podmiotom zarządzającym.

W dyrektywie wskazano, że podmioty uprawnione powinny mieć swobodę powierzenia niezależnym podmiotom zarządzającym zarządzania przysługującymi im prawami. Zauważono, że takie niezależne podmioty zarządzające są podmiotami handlowymi, które różnią się od organizacji zbiorowego zarządzania m.in. dlatego, że nie należą do podmiotów uprawnionych ani nie podlegają kontroli. Wywiedziono jednak, że w zakresie, w jakim te niezależne podmioty zarządzające prowadzą taką samą działalność jak organizacje zbiorowego zarządzania, są zobowiązane do udzielania określonych informacji podmiotom uprawnionym, które reprezentują, a także organizacjom zbiorowego zarządzania, użytkownikom i odbiorcom¹⁶.

Określając zakres rzeczowy dyrektywy, zauważono, iż producenci audiowizualni, producenci nagrań i nadawcy udzielają licencji na swoje własne prawa,

---

¹⁵ Dyrektywa 2006/115/WE/ z dnia 12 grudnia 2006 roku w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej, Dz. Urz. UE L 2006, Nr 376, str. 28.

¹⁶ W pkt 17 wstępu do dyrektywy podniesiono, że „organizacje zbiorowego zarządzania powinny mieć swobodę zlecania podmiotom zależnym lub innym podmiotom kontrolowanym przez te organizacje niektórych zadań wchodzących w zakres ich działalności, takich jak wystawianie faktur użytkownikom czy podział między podmioty uprawnione należnych im kwot”. Podkreślono, że „w takich przypadkach przepisy niniejszej dyrektywy, które miałyby zastosowanie, gdyby dane zadanie było wykonywane bezpośrednio przez organizację zbiorowego zarządzania, powinny mieć zastosowanie do działalności podmiotów zależnych lub innych podmiotów”.

w niektórych przypadkach wraz z prawami, które przenieśli na nich na przykład wykonawcy, na podstawie indywidualnie wynegocjowanych umów, oraz działają we własnym interesie. Wydawcy książek, firmy fonograficzne czy wydawcy gazet udzielają licencji na prawa, które zostały przeniesione na ich rzecz na podstawie indywidualnie wynegocjowanych umów, oraz działają we własnym interesie. W związku z tym nie należy uznawać producentów audiowizualnych, producentów nagrań, nadawców ani wydawców za „niezależne podmioty zarządzające”. Ponadto zarządcy i agenci autorów i wykonawców działający jako pośrednicy i przedstawiciele podmiotów uprawnionych w stosunkach z organizacjami zbiorowego zarządzania nie powinni być uważani za „niezależne podmioty zarządzające”, ponieważ nie zarządzają prawami w odniesieniu do ustalania stawek wynagrodzeń, udzielania licencji czy pobierania opłat od użytkowników. W dalszej części wywiedziono, że w celu zapewnienia podmiotom praw autorskich i praw pokrewnych możliwości pełnego korzystania z rynku wewnętrznego, w przypadku gdy przysługujące im prawa są przedmiotem zbiorowego zarządu, oraz aby ich swoboda w wykonywaniu przysługujących im praw nie była bezpodstawnie ograniczona, należy przewidzieć włączenie odpowiednich gwarancji do statutu organizacji zbiorowego zarządzania. W dyrektywie wyraźnie wskazano, że organizacja zbiorowego zarządzania, świadcząc usługi zarządzania, nie powinna dyskryminować, bezpośrednio lub pośrednio, podmiotów uprawnionych ze względu na ich obywatelstwo lub przynależność państwową, miejsce zamieszkania lub siedzibę.

W treści dyrektywy stwierdzono także, że zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi i prawami pokrewnymi powinno wiązać się z możliwością swobodnego wybierania organizacji zbiorowego zarządzania przez podmiot uprawniony na potrzeby zarządzania przysługującymi mu prawami, niezależnie od tego, czy są to prawa publicznego komunikowania czy zwielokrotniania, czy też kategorie praw związane z formami eksploatacji, takimi jak: prawo nadawania, wystawiania w teatrze lub zwielokrotniania na potrzeby rozpowszechniania online, pod warunkiem że organizacja zbiorowego zarządzania, którą chce wybrać podmiot uprawniony, zarządza już tego rodzaju prawami lub kategoriami praw¹⁷. Prawa, kategorie praw lub rodzaje utworów i inne przedmioty objęte ochroną, którymi zarządza organizacja zbiorowego zarządzania, powinno określić walne zgromadzenie członków tej organizacji, jeżeli nie zostały one już określone w jej statucie lub określone w przepisach. Ważne jest – jak zauważono w dyrektywie – aby prawa i kategorie praw były okre-

---

¹⁷ W myśl art. 6 ust. 2 dyrektywy Organizacja zbiorowego zarządzania przyjmuje podmioty uprawnione i podmioty reprezentujące podmioty uprawnione, w tym inne organizacje zbiorowego zarządzania i stowarzyszenia podmiotów uprawnionych, jako członków, jeżeli spełniają one warunki członkostwa, które opierają się na obiektywnych, przejrzystych i niedyskryminujących kryteriach. Te warunki członkostwa zawarte są w statucie organizacji zbiorowego zarządzania lub warunkach członkostwa w danej organizacji i są podawane do wiadomości publicznej. W przypadkach gdy organizacja zbiorowego zarządzania odmawia przyjęcia wniosku o członkostwo, przekazuje podmiotowi uprawnionemu wyraźne wyjaśnienie powodów swojej decyzji.

ślane w sposób pozwalający na utrzymanie równowagi pomiędzy swobodą rozporządzania przez podmioty uprawnione swoimi utworami i innymi przedmiotami objętymi ochroną a zdolnością organizacji do efektywnego zarządzania prawami, z uwzględnieniem w szczególności kategorii praw zarządzanych przez organizację i sektora kreatywnego, w którym działa organizacja. Należy uwzględniając tę równowagę, podmioty uprawnione powinny mieć możliwość łatwego wycofania takich praw lub kategorii praw spod zarządu prowadzonego przez organizację zbiorowego zarządzania i zarządzania nimi samodzielnie lub powierzenia bądź przekazania zarządzania całością lub częścią tych praw innej organizacji zbiorowego zarządzania lub innemu podmiotowi, bez względu na obywatelstwo lub przynależność państwową, państwo członkowskie zamieszkania lub siedziby organizacji zbiorowego zarządzania, innego podmiotu lub podmiotu uprawnionego. W przypadku gdy państwo członkowskie, zgodnie z prawem Unii oraz międzynarodowymi zobowiązaniami Unii i jej państw członkowskich, przewiduje obowiązkowe zbiorowe zarządzanie prawami, prawo wyboru podmiotów uprawnionych ogranicza się do innych organizacji zbiorowego zarządzania.

Organizacje zbiorowego zarządzania – jak wywiedziono w treści dyrektywy – zarządzające różnymi rodzajami utworów i innymi przedmiotami objętymi ochroną, takimi jak twory literackie, muzyczne lub fotograficzne, powinny również zapewnić tego rodzaju elastyczność podmiotom uprawnionym w odniesieniu do zarządzania różnymi rodzajami utworów i innymi przedmiotami objętymi ochroną. W odniesieniu do zastosowań niekomercyjnych państwa członkowskie powinny zapewnić, aby organizacje zbiorowego zarządzania podjęły niezbędne działania w celu zapewnienia swoim podmiotom uprawnionym możliwości wykonywania prawa do udzielania licencji na takie zastosowania. Działania takie powinny obejmować między innymi podjęcie przez organizację zbiorowego zarządzania decyzji o warunkach związanych z wykonaniem tego prawa, a także udzielenie jej członkom informacji o tych warunkach. Organizacje zbiorowego zarządzania powinny informować podmioty uprawnione o tej możliwości wyboru i umożliwiać im jak najłatwiejsze wykonywanie praw związanych z tymi wyborami. Podmioty uprawnione, które udzieliły już upoważnienia organizacji zbiorowego zarządzania, mogą być informowane za pośrednictwem strony internetowej danej organizacji. Wymóg zgody podmiotów uprawnionych w ramach upoważnienia do zarządzania każdym prawem, kategorią praw lub rodzajem utworów i innych przedmiotów objętych upoważnieniem nie powinien uniemożliwiać podmiotom uprawnionym do akceptacji zaproponowanych dalszych zmian tego upoważnienia w sposób dorozumiany zgodnie z warunkami określonymi w prawie krajowym. Dyrektywa nie powinna wykluczać jako takich ani postanowień umownych, zgodnie z którymi wypowiedzenie lub wycofanie przez podmioty uprawnione wywiera natychmiastowy skutek w odniesieniu do licencji udzielonych przed takim wypowiedzeniem lub wycofaniem, ani postanowień umownych, zgodnie z którymi takie licencje pozostają w mocy przez określony czas po takim wypowiedzeniu lub wycofaniu. Jak zauwa-

żono, takie postanowienia nie powinny jednak stanowić przeszkody dla pełnego stosowania dyrektywy. Wyraźnie zaakcentowano, że dyrektywa nie powinna pozbawiać podmiotów uprawnionych możliwości samodzielnego zarządzania swoimi prawami, w tym na potrzeby zastosowań niekomercyjnych.

W dyrektywie podjęto także próbę określenia zasad działania organizacji zbiorowego zarządzania, form członkostwa w nich, wskazując na potrzebę umożliwienia członkom uczestniczenia w walnych zgromadzeniach członków i głosowania w trakcie jego obrad¹⁸, a także podkreślono konieczność zapewnienia stałej możliwości monitorowania zarządzania organizacjami zbiorowego zarządzania poprzez odpowiedni nadzór sprawowany przez członków¹⁹. Wiele uwagi poświęcono w dyrektywie sprawie zarządzania i podziału przychodów z tytułu eksploatacji praw powierzonych przez podmioty uprawnione, księgowania oraz podziału i wypłaty kwot należnych poszczególnym podmiotom uprawnionym. Kwestie te w praktyce bywają często niezauważane, mają jednak zasadniczy wpływ na odbiór działalności organizacji zbiorowego zarządzania przez ich członków. W dyrektywie wskazano, iż ważne jest, aby organizacje zbiorowego zarządzania dokładały jak największej staranności przy pobieraniu przychodów, zarządzaniu nimi i podziale. Zwrócono uwagę na konieczność prowadzenia należytej ewidencji członków i udzielanych licencji, podkreślając, że kwoty pobrane i należne podmiotom uprawnionym powinny być księgowane odrębnie od wszelkich aktywów własnych organizacji²⁰.

¹⁸ W myśl art. 8 ust. 2 dyrektywy walne zgromadzenie członków organizacji zbiorowego zarządzania winno być zwoływane co najmniej raz w roku. Do kompetencji walnego zgromadzenia dyrektywa zaliczyła m.in. decydowanie o wszelkich zmianach w statucie organizacji zbiorowego zarządzania oraz warunkach członkostwa w tej organizacji, w przypadku gdy warunki te nie są uregulowane w statucie. Walne zgromadzenie winno także decydować o mianowaniu lub odwołaniu dyrektorów, ocenia ogólne wyniki ich pracy oraz zatwierdza ich wynagrodzenia i pozostałe świadczenia na ich rzecz, takie jak świadczenia pieniężne i niepieniężne, świadczenia i uprawnienia emerytalne, prawa do innych świadczeń oraz prawa do odpraw. W dyrektywie wskazano także, że walne zgromadzenie członków organizacji zbiorowego zarządzania powinno podejmować decyzje co najmniej w sprawach: ogólnych zasad podziału między podmioty uprawnione należnych im kwot; ogólnych zasad wykorzystania kwot niepodlegających podziałowi; ogólnej strategii inwestycyjnej w odniesieniu do przychodów z praw oraz wszelkich zysków pochodzących z inwestowania przychodów z praw; ogólnych zasad dokonywania potrąceń od przychodów z praw oraz od wszelkich zysków pochodzących z inwestowania przychodów z praw; wykorzystania kwot niepodlegających podziałowi; strategii zarządzania ryzykiem; zatwierdzania każdego nabycia, zbycia lub ustanowienia hipoteki na nieruchomości; zatwierdzania fuzji i sojuszy, ustanowienia podmiotów zależnych, nabycia innych podmiotów lub udziałów w innych podmiotach lub praw do nich; zatwierdzania zaciągnięcia pożyczki, udzielenia pożyczki lub udzielenia zabezpieczenia w odniesieniu do pożyczki. Państwa członkowskie mogą postanowić, że uprawnienia walnego zgromadzenia członków mogą być wykonywane przez zgromadzenie delegatów wybieranych co najmniej raz na cztery lata przez członków organizacji zbiorowego zarządzania.

¹⁹ Przy każdej z organizacji zbiorowego zarządzania winien istnieć organ sprawujący funkcję nadzorczą, stale monitorujący decyzje osób kierujących działalnością organizacji. Organ ten przynajmniej raz w roku winien składać walnemu zgromadzeniu sprawozdanie z wykonywania swoich uprawnień.

²⁰ W dyrektywie wskazano, że ważne jest, aby opłaty z tytułu zarządzania nie przekraczały uzasadnianych kosztów zarządzania prawami i aby o wszelkich potrąceniach innych niż potrącenia na

W dyrektywie skonstatowano, że w środowisku cyfrowym organizacje zbiorowego zarządzania są często zobowiązane do udzielania licencji na swój repertuar²¹ w odniesieniu do całkowicie nowych form eksploatacji i modeli biznesowych. W takich przypadkach, w celu wsparcia środowiska sprzyjającego rozwojowi takich licencji oraz bez uszczerbku dla przepisów prawa konkurencji, organizacje zbiorowego zarządzania powinny dysponować elastycznością wymaganą do sprawnego udzielania zindywidualizowanych licencji na innowacyjne usługi online, bez ryzyka, że warunki tych licencji mogłyby zostać potraktowane jako precedens przy określaniu warunków udzielania innych licencji. Jednocześnie na użytkowników²² obowiązek przekazywania organizacjom zbiorowego zarządzania stosownych informacji dotyczących korzystania z praw reprezentowanych przez wspomniane organizacje zbiorowego zarządzania. W celu zapewnienia transparentności i zwiększenia zaufania podmiotów uprawnionych, użytkowników oraz innych organizacji zbiorowego zarządzania do usług zarządzania prawami przez organizacje zbiorowego zarządzania, każda organizacja zbiorowego zarządzania powinna spełniać szczególne wymogi w zakresie przejrzystości. Każda organizacja zbiorowego zarządzania lub jej członek będący podmiotem odpowiedzialnym za przydzielenie lub wypłatę kwot należnych podmiotom uprawnionym powinni zatem być zobowiązani do udzielania poszczególnym podmiotom uprawnionym, co najmniej raz do roku, określonych informacji, takich jak informacje o przydzielonych lub wypłaconych im kwotach oraz o dokonanych potrąceniach. Wskazano przy tym, że organizacje zbiorowego zarządzania powinny podawać do publicznej wiadomości odrębne roczne sprawozdania, stanowiące część rocznego sprawozdania, na temat przejrzystości z wykorzystania środków przeznaczonych na usługi o charakterze socjalnym, kulturalnym i edukacyjnym.

---

poczet opłat z tytułu zarządzania, na przykład potrąceniach na cele socjalne, kulturalne lub edukacyjne, decydowali członkowie organizacji zbiorowego zarządzania, przy czym organizacje zbiorowego zarządzania powinny zapewnić podmiotom uprawnionym przejrzystość w zakresie zasad regulujących takie potrącenia. Wyraźnie zawarowano w dyrektywie, że podział i wypłata kwot należnych poszczególnym podmiotom uprawnionym powinny odbywać się w sposób terminowy oraz zgodnie z ogólną polityką podziału i jedynie obiektywne przyczyny niezależne od organizacji zbiorowego zarządzania mogą uzasadnić opóźnienia w tym zakresie.

²¹ Pod pojęciem „repertuar” w myśl art. 3 pkt 1 należy rozumieć utwory, w odniesieniu do których prawami zarządza organizacja zbiorowego zarządzania.

²² Pod pojęciem „użytkownik” dyrektywa rozumie każdą osobę lub podmiot, który dokonuje czynności wymagających zgody podmiotów uprawnionych, wynagrodzenia lub kompensaty na rzecz podmiotów uprawnionych i które nie działają w charakterze konsumenta (art. 3 pkt k dyrektywy). Zauważono, że obowiązek ten nie powinien mieć zastosowania wobec osób fizycznych działających dla celów niezwiązanych z ich działalnością handlową, przedsiębiorczą, rzemieślniczą lub zawodową, które w związku z tym nie są objęte definicją użytkownika ustanowioną w niniejszej dyrektywie. Ponadto informacje wymagane przez organizacje zbiorowego zarządzania powinny być ograniczone do tego, co jest uzasadnione, niezbędne i znajduje się w dyspozycji użytkowników, aby umożliwić takim organizacjom wykonywanie ich zadań, z uwzględnieniem specyficznej sytuacji małych i średnich przedsiębiorstw.

Bardzo wiele uwagi w treści dyrektywy poświęcono usługom online, zwłaszcza takim, w ramach których wykorzystywane są filmy, utwory muzyczne i gry. Stwierdzono, że chociaż Internet „nie zna granic”, rynek usług muzycznych online w Unii jest wciąż rozdrobniony i nie udało się jeszcze stworzyć jednolitego rynku cyfrowego w tym obszarze. Złożoność i trudności związane ze zbiorowym zarządzaniem prawami w Europie w wielu przypadkach potęgują tylko rozdrobnienie europejskiego cyfrowego rynku usług muzycznych online. Zgodnie z dyrektywą sytuacja ta stoi w ostrej sprzeczności z szybko rosnącym popytem ze strony konsumentów na usługi zapewniające dostęp do cyfrowych treści i związane z nimi innowacyjne usługi, w tym w kontekście transgranicznym. W dyrektywie stwierdzono, że dostawcy usług online, w ramach których wykorzystywane są utwory muzyczne, takich jak usługi muzyczne umożliwiające konsumentom pobieranie utworów muzycznych lub odsłuchiwanie ich z wykorzystaniem technologii przesyłania strumieniowego, a także innych usług zapewniających dostęp do filmów lub gier, w których muzyka stanowi ważny element, muszą najpierw uzyskać prawa do korzystania z tych utworów²³.

W treści dyrektywy podniesiono, że w zaleceniu 2005/737/WE²⁴ promowano nowe środowisko regulacyjne lepiej przystosowane do zarządzania na poziomie Unii prawami autorskimi i prawami pokrewnymi na potrzeby świadczenia legalnych usług muzycznych online. W zaleceniu tym stwierdzono, że w dobie wykorzystywania utworów muzycznych online użytkownicy komercyjni potrzebują wieloterytorialnego systemu udzielania licencji, który będzie odpowiadał potrzebom pozbawionego granic środowiska online. Zalecenie to nie było jednak wystarczająco skuteczne, aby zachęcić do powszechnego udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych dla wykorzystania online lub rozwiązać kwestie szczególnych wymogów udzielania licencji wieloterytorialnych²⁵.

---

²³ Warto zauważyć, że dyrektywa 2001/29/WE wymagała uzyskania licencji dotyczącej wszelkich praw do wykorzystania utworów muzycznych online. W odniesieniu do autorów prawa te to wyłączne prawo do zwielokrotniania utworów oraz wyłączne prawo do publicznego komunikowania utworów muzycznych, które obejmuje prawo do publicznego udostępniania utworów. Prawami tymi mogą zarządzać samodzielnie poszczególne podmioty uprawnione, takie jak autorzy lub wydawcy muzyczni, lub organizacje zbiorowego zarządzania, które świadczą usługi zbiorowego zarządzania na rzecz podmiotów uprawnionych. Prawami autorów do zwielokrotniania i publicznego komunikowania mogą zarządzać różne organizacje zbiorowego zarządzania. Ponadto istnieją przypadki, w których kilka podmiotów uprawnionych posiada prawa do tego samego utworu i mogły one upoważnić różne organizacje do udzielania licencji dotyczących ich poszczególnych udziałów w prawach do danego utworu. W dyrektywie wskazano, że każdy użytkownik, który chce świadczyć usługę online oferującą konsumentom dostęp do szerokiego repertuaru utworów muzycznych, powinien zgromadzić prawa do utworów od różnych podmiotów uprawnionych i organizacji zbiorowego zarządzania.

²⁴ Zalecenie Komisji z dnia 18 października 2005 roku w sprawie transgranicznego zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi w odniesieniu do legalnych usług muzycznych online, Dz. Urz. UE L 2005, Nr 276, str. 54.

²⁵ Pod pojęciem „licencja wieloterytorialna” dyrektywa rozumie licencję, która obejmuje terytorium więcej niż jednego państwa członkowskiego (art. 3 pkt m dyrektywy).

Konstatacja ta dała asumpt do stwierdzenia, że w branży muzycznej online, w której normą jest wciąż zbiorowe zarządzanie prawami autorskimi w granicach poszczególnych terytoriów, istotne jest stworzenie warunków sprzyjających stosowaniu przez organizacje zbiorowego zarządzania najskuteczniejszych praktyk udzielania licencji w coraz bardziej transgranicznym kontekście. Należy zatem ustanowić zbiór przepisów określających podstawowe warunki świadczenia przez organizacje zbiorowego zarządzania usług w zakresie zbiorowego udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych dla wykorzystania online, w tym tekstów tych utworów. Takie same przepisy powinny mieć zastosowanie do udzielania takich licencji na wszystkie utwory muzyczne, w tym utwory muzyczne zawarte w utworach audiowizualnych. Jednakże zakresem tych przepisów nie powinny być objęte usługi online umożliwiające jedynie dostęp do utworów muzycznych w postaci partytury. Wskazano, że przepisy dyrektywy powinny zapewnić niezbędną minimalną jakość usług transgranicznych świadczonych przez organizacje zbiorowego zarządzania, zwłaszcza pod względem przejrzystości reprezentowanego przez nie repertuaru i poprawności przepływów finansowych związanych z korzystaniem z tych praw. Umożliwiają one również określenie ram ułatwiających dobrowolną agregację repertuaru muzycznego i praw, a przez to ograniczenie liczby licencji, których użytkownik potrzebuje, aby móc świadczyć wieloterytorialną i wielorepertuarową usługę. W dyrektywie podkreślono także, że jej przepisy powinny umożliwić organizacji zbiorowego zarządzania występowanie z wnioskiem do innej organizacji o reprezentowanie jej repertuaru na więcej niż jednym terytorium, w przypadku gdy sama nie jest w stanie lub nie chce spełnić tych wymogów. Organizacja, do której zwrócono się z takim wnioskiem, powinna być zobowiązana – pod warunkiem że agreguje już repertuar i udziela licencji wieloterytorialnych lub oferuje usługi w tym zakresie – do przyjęcia zlecenia od organizacji wnioskującej. Wyrażono w końcu pogląd, że rozwój legalnych usług muzycznych online w całej Unii powinien również przyczynić się do walki z naruszaniem praw własności intelektualnej online²⁶.

²⁶ W dyrektywie skonstatowano, że dostępność dokładnych i pełnych informacji na temat utworów muzycznych, podmiotów uprawnionych oraz praw, do których reprezentowania upoważniona jest każda organizacja zbiorowego zarządzania na danym terytorium, ma szczególne znaczenie dla funkcjonowania efektywnego i przejrzystego procesu udzielania licencji, późniejszego przetwarzania sprawozdań użytkowników i związanego z tym procesem wystawiania faktur usługodawcom oraz podziału należnych kwot. Z tego względu organizacje zbiorowego zarządzania udzielające licencji wieloterytorialnych na utwory muzyczne powinny być w stanie szybko i dokładnie przetwarzać te szczegółowe dane. Wymaga to stosowania baz danych gromadzących informacje na temat własności praw będących przedmiotem licencji wieloterytorialnych, zawierających dane umożliwiające identyfikowanie utworów, praw i podmiotów uprawnionych, do których reprezentowania upoważniona jest dana organizacja zbiorowego zarządzania, oraz terytoriów objętych upoważnieniem. Wszelkie zmiany tych informacji należy uwzględnić bez zbędnej zwłoki, a bazy danych powinny być stale aktualizowane. Te bazy danych powinny również służyć pomocą w kojarzeniu informacji na temat utworów z informacjami na temat fonogramów lub wszelkich innych utrwałej obejmujących dany utwór (pkt 41 dyrektywy).

W treści wstępu do dyrektywy wyrażono pogląd, że agregacja różnych repertuarów muzycznych na potrzeby udzielania licencji wieloterytorialnych ułatwia sam proces udzielania licencji oraz – zapewniając możliwość uzyskania na rynku licencji wieloterytorialnej na wszystkie repertuary – pozwala zwiększyć różnorodność kulturową, a także przyczynia się do ograniczenia liczby transakcji, które dostawca usług online musi zawrzeć, aby oferować usługi. Ta agregacja repertuarów powinna ułatwić rozwój nowych usług online, a także doprowadzić do ograniczenia kosztów transakcyjnych przerzucanych na konsumentów. Dlatego organizacje zbiorowego zarządzania, które nie chcą lub nie są w stanie samodzielnie udzielać licencji wieloterytorialnych na własny repertuar, należy zachęcać do dobrowolnego zlecenia zarządzania ich repertuarem innym organizacjom zbiorowego zarządzania na niedyskryminujących warunkach. Klauzula wyłączności w umowach o licencje wieloterytorialne ograniczałaby wybór dostępny użytkownikom, którzy chcą uzyskać tego rodzaju licencje, a także wybór organizacji zbiorowego zarządzania w zakresie poszukiwania usług zarządzania ich repertuarem na więcej niż jednym terytorium. Dlatego też wszystkie umowy o reprezentacji między organizacjami zbiorowego zarządzania przewidujące udzielanie licencji wieloterytorialnych powinny być zawierane na zasadzie niewyłączności²⁷.

Wywiedziono wreszcie, że organizacje nadawcze występują na ogół o udzielenie licencji dla programów telewizyjnych i radiowych zawierających utwory muzyczne do lokalnej organizacji zbiorowego zarządzania. Licencja ta jest często ograniczona do działalności nadawczej. Aby umożliwić udostępnienie takich audycji telewizyjnych lub radiowych również online, niezbędna byłaby licencja dotycząca praw do utworów muzycznych dla wykorzystania online. Aby ułatwić udzielanie licencji dotyczących praw do utworów muzycznych dla wykorzystania online do celów równoczesnego i opóźnionego nadawania online audycji telewizyjnych i radiowych, należy przewidzieć odstępstwo od przepisów, które inaczej miałyby zastosowanie do udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych dla wykorzystania online.

W końcowej części dyrektywy zwrócono uwagę na konieczność monitorowania wszystkich działań organizacji zbiorowego zarządzania na potrzebę zagwarantowa-

---

²⁷ W dyrektywie zauważono, że cele i skuteczność przepisów dotyczących udzielania licencji wieloterytorialnych przez organizacje zbiorowego zarządzania byłyby znacząco zagrożone, gdyby podmioty uprawnione nie były w stanie wykonywać takich praw w odniesieniu do licencji wieloterytorialnych, gdy organizacja zbiorowego zarządzania, której powierzyły swoje prawa, nie udzieliła licencji wieloterytorialnych lub nie zaoferowała usług w tym zakresie, a ponadto nie chciała zlecić tego zadania innej organizacji zbiorowego zarządzania. Z tego względu w takich okolicznościach należałoby umożliwić podmiotom uprawnionym wykonywanie prawa do udzielania licencji wieloterytorialnych wymaganych przez dostawców usług online samodzielnie lub za pośrednictwem innej osoby lub innych osób, poprzez wycofanie ich praw spod zarządu pierwotnej organizacji zbiorowego zarządzania w zakresie niezbędnym do udzielania licencji wieloterytorialnej dla wykorzystania online, pozostawiając te same prawa pod zarządem pierwotnej organizacji dla celów udzielania licencji jednoterytorialnych.

nia prawa do sądu, możliwość działań mediacyjnych, arbitrażowych oraz potrzebę skutecznej egzekucji dyrektywy. Podkreślono wagę ochrony danych osobowych, deklarując jednocześnie, że dyrektywa nie narusza praw podstawowych i zgodna jest z zasadami zawartymi w Karcie Praw Podstawowych Unii Europejskiej.

Wnioski

Przyjęcie dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 26 lutego 2014 roku niewątpliwie spowoduje konieczność zweryfikowania i uregulowania na nowo statusu organizacji zbiorowego zarządzania w prawie krajowym. Termin implementacji dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/26/UE wydaje się dość odległy, bo został określony na dzień 10 kwietnia 2016 roku (art. 43). Warto jednak już teraz zastanowić się nad sposobami i formami wspomnianej implementacji, gdyż jej treść wydaje się stanowić wyzwanie nie tyle dla praw twórców, ile dla ich dorobku. Dokładna analiza treści dyrektywy zdaje się wskazywać, że mimo zapewnień i odwołania do tekstu Traktatu o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, stwarza ona poważne zagrożenie dla kultury polskiej. Pomysły na licencje wieloterytorialne oraz rozwiązania przyjęte w odniesieniu do utworów muzycznych zdają się wyraźnie uprzywilejowywać niepolskie utwory muzyczne, a także filmowe. Oczywiście jest to zjawisko szersze, którego przejawem jest agresywnie rozwijająca się kultura anglosaska, wypierająca stopniowo, acz zdecydowanie, z rynku wszelkie utwory nieanglojęzyczne. Rozwiązania przyjęte w dyrektywie generalnie zepchną istniejące w Polsce słabe organizacje zbiorowego zarządzania do pozycji pariasa żywiącego się pozostawionymi im łaskawie resztkami przez wielkie organizacje zarządzania o charakterze ogólnoeuropejskim bądź wręcz globalnym. Jest to także przejaw słabości kultury polskiej, która nie wydaje się obecnie interesująca dla przedstawicieli innych nacji, zasklepiąca we własnym językowym zaścianku. Wiąże się z tym katastrofalny spadek czytelnictwa, w dużej mierze wywołany wysokimi cenami książek oraz administracyjnymi decyzjami samorządów zamykających, podobno z przyczyn ekonomicznych, biblioteki publiczne, szczególnie w małych miejscowościach. Na proces ten nakłada się likwidacja teatrów, a nawet kin, które nie wytrzymują konkurencji z wielkimi multipleksami kinowymi, takimi jak Cinema City, Multikino, Helios, dysponującymi kilkoma, a nawet kilkunastoma salami kinowymi w jednym budynku²⁸.

²⁸ Warto zauważyć, że niektóre sale kinowe multipleksu Cinema City propagują się jako posiadające certyfikat THX sprzętu i instalacji reprodukcujących dźwięk, częstokroć mylnie utożsamianych z formatami dźwięku wielokanałowego Dolby Digital.

Bibliografia

- Barta J., Markiewicz R., *Internet a prawo*, Universitas, Kraków 1998.
- Traple E., [w:] J. Barta, R. Markiewicz (red.), *Prawo autorskie i prawa pokrewne. Komentarz*, wyd. 5, Wolters Kluwer Polska, Warszawa 2011.
- Dyrektywa 2001/29/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 22 maja 2001 roku w sprawie harmonizacji niektórych aspektów praw autorskich i praw pokrewnych w społeczeństwie informacyjnym, Dz. Urz. UE L 2001, Nr 167, str. 10 ze zm.
- Dyrektywa 2006/115/WE/ z dnia 12 grudnia 2006 roku w sprawie prawa najmu i użyczenia oraz niektórych praw pokrewnych prawu autorskiemu w zakresie własności intelektualnej, Dz. Urz. UE L 2006, Nr 376, str. 28.
- Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2014/26/UE w sprawie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych *online* na rynku wewnętrznym, Dz. Urz. UE L 2014, Nr 84, str. 72.
- Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wniosku dotyczącego dyrektywy Parlamentu Europejskiego i Rady w sprawie zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i prawami pokrewnymi oraz udzielania licencji wieloterytorialnych dotyczących praw do utworów muzycznych *online* na rynku wewnętrznym na potrzeby ich wykorzystania na internetowym polu eksploatacji na rynku wewnętrznym, Dz. Urz. UE C 2013, Nr 44, str. 104.
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 2 czerwca 2003 roku w sprawie określenia kategorii urządzeń i nośników służących do utrwalania utworów oraz opłat od tych urządzeń i nośników z tytułu ich sprzedaży przez producentów i importerów, Dz.U. 2003, Nr 105, poz. 991 ze zm.
- Rozporządzenie Ministra Kultury z 27 czerwca 2003 roku w sprawie opłat uiszczanych przez posiadaczy urządzeń reprograficznych, Dz.U. 2003, Nr 132, poz. 1232.
- Traktat o Funkcjonowaniu Unii Europejskiej, Dz.U. 2004, Nr 90, poz. 864/2 ze zm.
- Ustawa z dnia 4 lutego 1994 roku o prawie autorskim i prawach pokrewnych, Dz.U. 2006, Nr 90, poz. 631.
- Zalecenie Komisji z dnia 18 października 2005 roku w sprawie transgranicznego zbiorowego zarządzania prawami autorskimi i pokrewnymi w odniesieniu do legalnych usług muzycznych *online*, Dz. Urz. UE L 2005, Nr 276.